

Міністерство освіти і науки України
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ДНІПРОВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»

МЕХАНІКО-МАШИНОБУДІВНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
Кафедра технологій машинобудування та матеріалознавства

В.А. Дербаба, С.Т. Пацера, В.В. Проців

Металооброблювальні верстати з ЧПК

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИКОНАННЯ ЛАБОРАТОРНИХ РОБІТ
ЗА ТЕМОЮ «АВТОМАТИЗОВАНЕ ПРОЕКТУВАННЯ МОДЕЛЕЙ
ТА ПРОГРАМУВАННЯ ФРЕЗЕРНИХ ОПЕРАЦІЙ
НА ВЕРСТАТАХ З ЧПК»**

для студентів спеціальностей
132 «Матеріалознавство» та 131 «Прикладна механіка»

Дніпро
2018

УДК 621.9:004.9

Рекомендовано науково-методичним центром і редакційною радою НТУ «Дніпровська політехніка» до розміщення в електронній мережі університету із збереженням авторських прав (протокол № від)

Погоджено рішенням методичних комісій спеціальностей 132 «Матеріалознавство» та 131 «Прикладна механіка» (протокол № від)

Дербаба В.А.

Металооброблювальні верстати з ЧПК. Методичні рекомендації до виконання лабораторних робіт за темою: «Автоматизоване проектування моделей та програмування фрезерних операцій на верстатах з ЧПК» для студентів спеціальностей 132 «Матеріалознавство» та 131 «Прикладна механіка» [Електронний ресурс] / В.А. Дербаба, С.Т. Пацера, В.В. Проців; НТУ «ДП». – Д. : НТУ «Дніпровська політехніка», 2018. – 30 с.

Зміст видання відповідає вимогам освітньо-професійним програмам підготовки магістрів спеціальностей 132 «Матеріалознавство» та 131 «Прикладна механіка» денної та заочної форми навчання.

В методичних рекомендаціях представлені основні етапи виконання лабораторної роботи в інженерних програмах Autodesk Power Shape, Autodesk ArtCAM при моделюванні тривимірної моделі та розрахунку автоматизованої технології фрезерної обробки деталей на верстатах з ЧПК

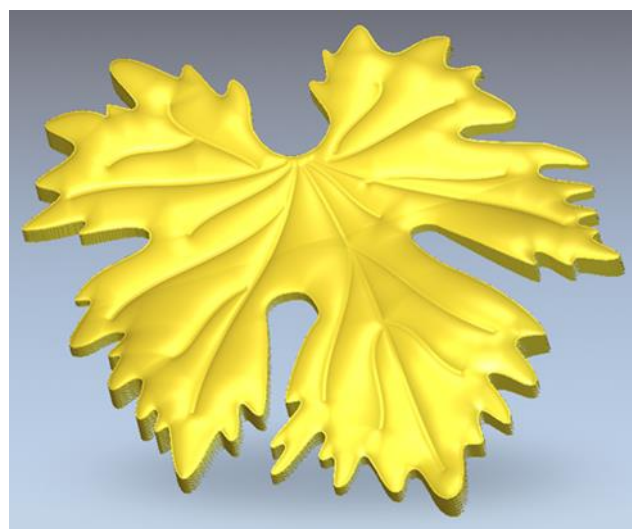
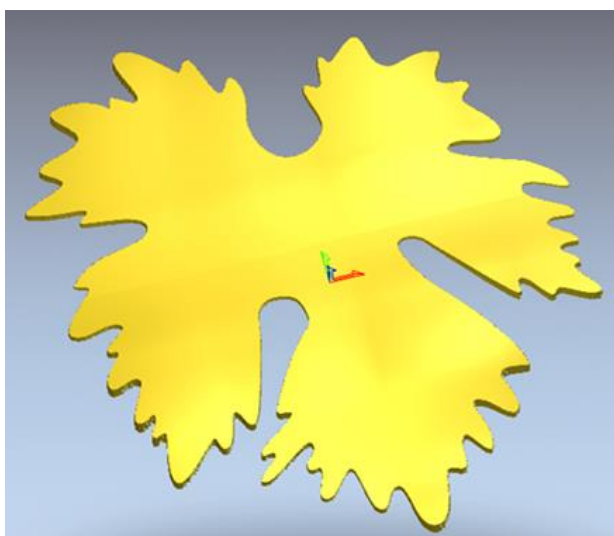
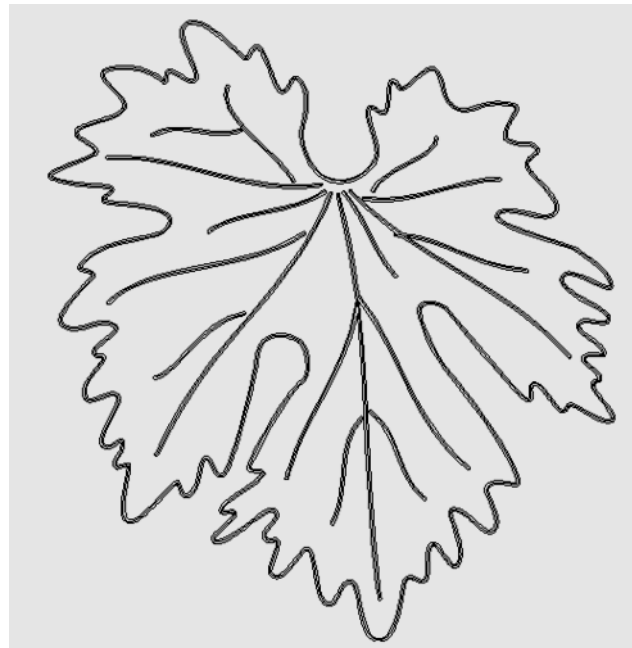
УДК 621.9:004.9

Зміст

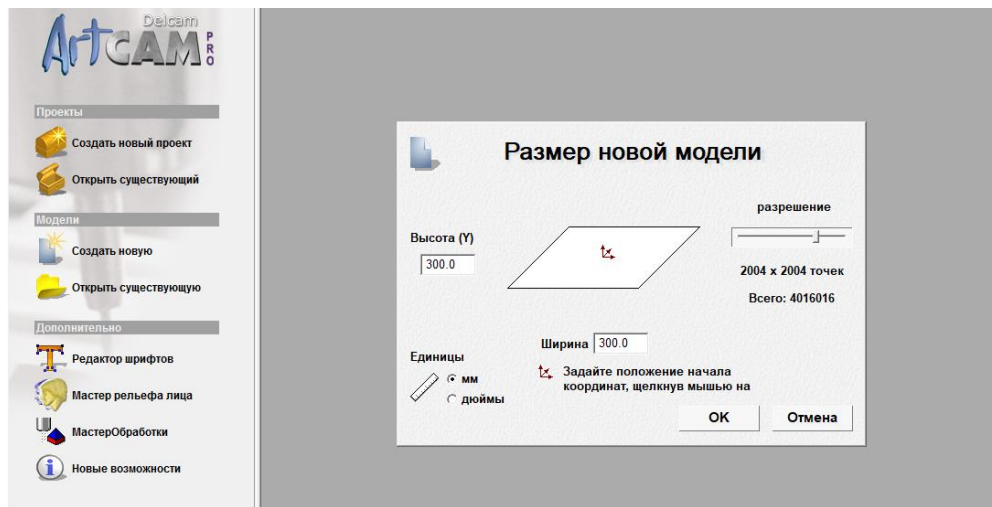
1.Проектування тривимірної моделі в САD-системі.....	3
Контрольні питання для самоперевірки.....	7
2. Імпорт моделі та автоматизований розрахунок технології в САМ-системі.....	8
Контрольні питання для самоперевірки	18
3. Розрахунок та перевірка керуючої програми для верстата з ЧПК.....	19
Контрольні питання для самоперевірки	23
Література.....	23
Додатки	

ЧАСТИНА I

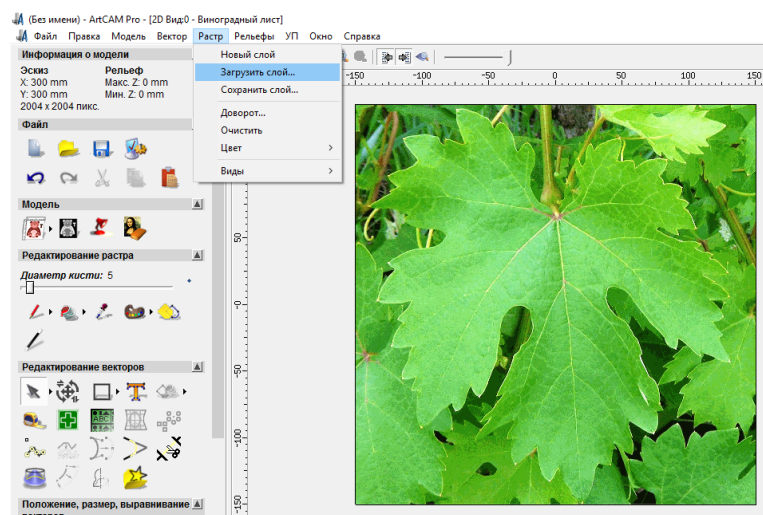
«Моделювання листа з растрового зображення в тривимірну модель системи ArtCAM»

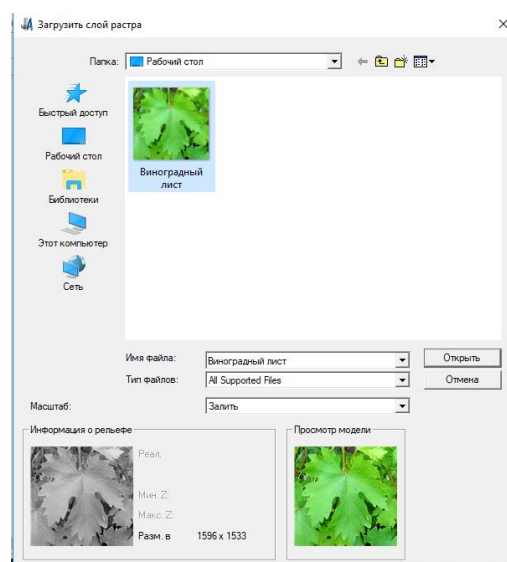
1. Запускаємо ArtCAM. (Ця лабораторна робота виконана в ArtCAM2008)
2. Створюємо нову модель. Розміри (Y, X) 350x350. Розмірність в мм. Систему координат орієнтуємо в центрі. Роздільна здатність від 1500 до 2000 точок.

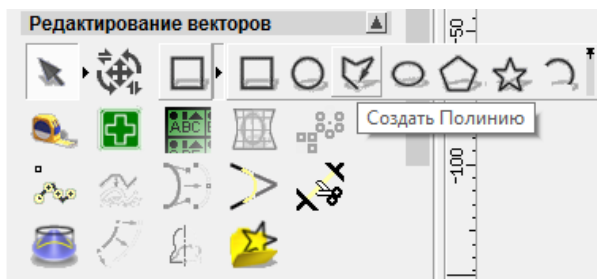
3. Завантажуємо растровий шар в робочу область проекту. Для цього використовуємо, як приклад, малюнок виноградного листа в форматі *JPG.

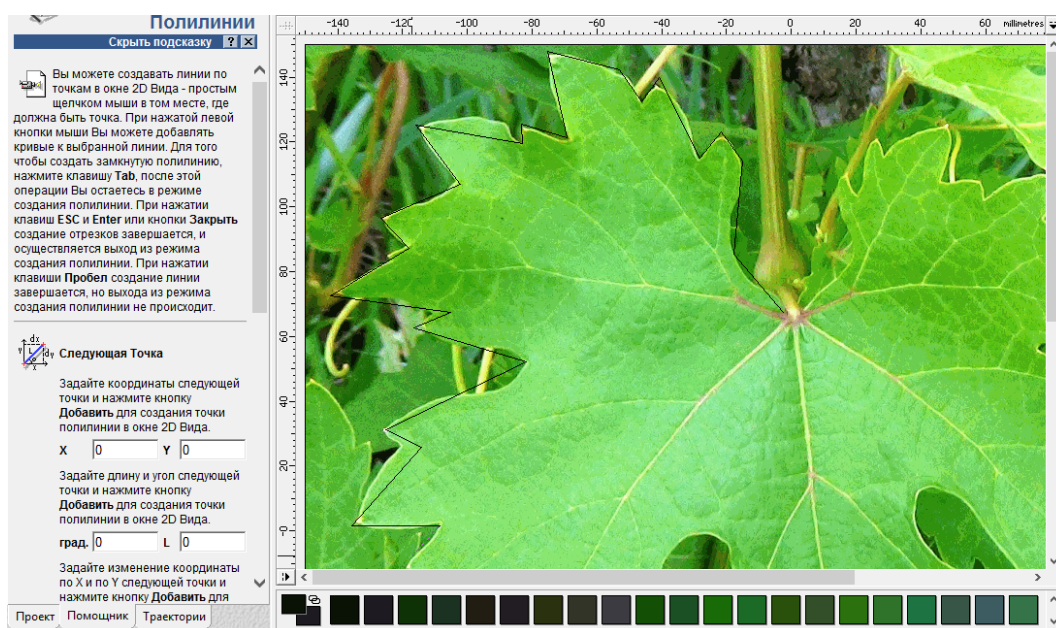
При завантаженні, для зручності, рекомендується вказати необхідний масштаб малюнка – «Вписати, Залити, Розтягнути».

4. Створюємо контур навколо виноградного листа, розставляючи контрольні точки, використовуючи функцію Редагування векторів – «Створити Полінію»

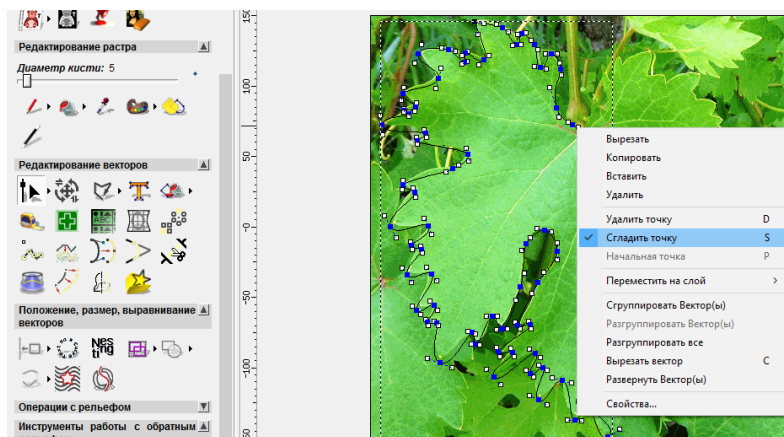

ПРИМІТКА! Абсолютну точність відтворення дотримуватися не варто. Це творчий проект, тому розставляємо точки змикання прямих на свій розсуд!

5. Полінію (контур) навколо листа досить намалювати до половини. Решту можливо дзеркально відобразити і заощадити час на відмальовування.

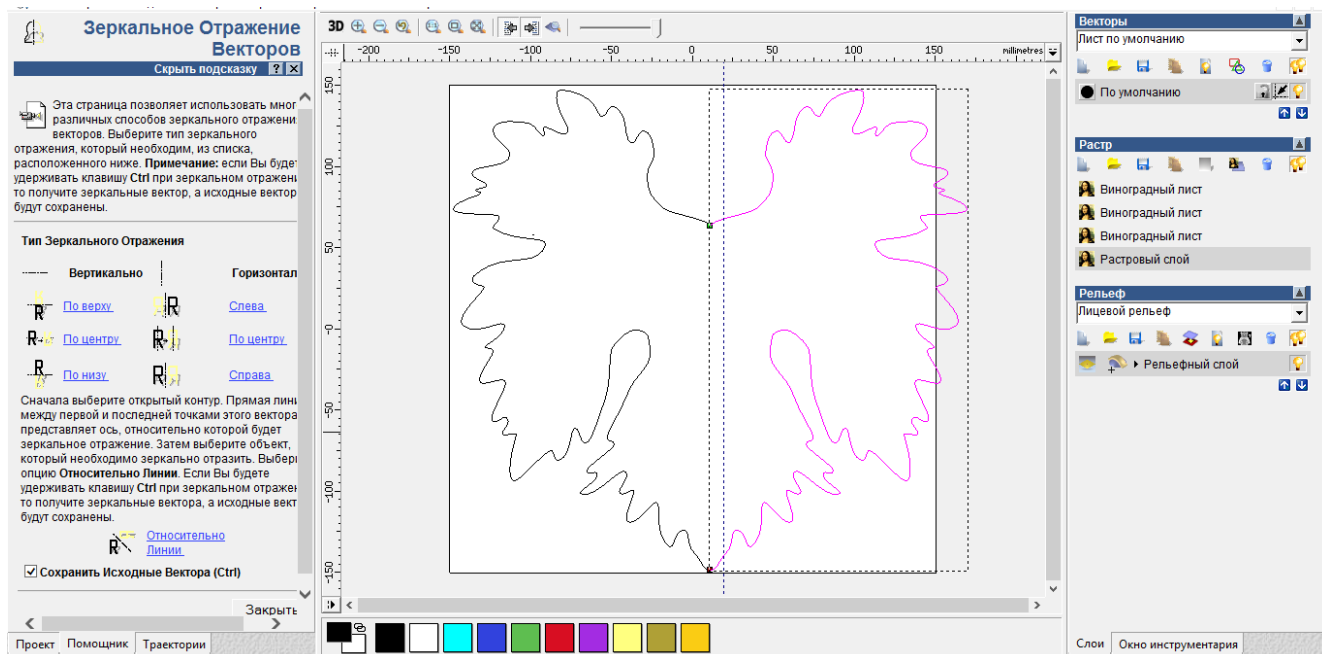
Не округлені відрізки вектору (По лінії) необхідно скруглити використовуючи функції *Зміни точок* в розділі *Редагування векторів*. Також, за необхідності, можна викликати контекстне меню – *Згладити точки*, або затиснувши на клавіатурі клавішу "S". З'являться додаткові відрізки і точки на кривій. Точки синього кольору керують позиціонуванням вектору, білі - кутом нахилу і згладжуванням вектору.

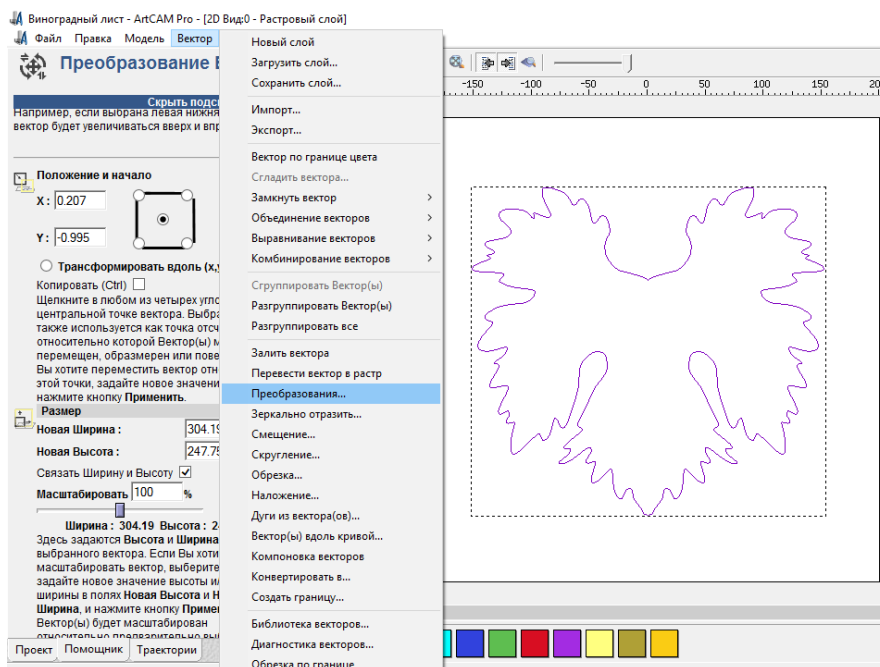

6. Відредагований вектор половини виноградного листа ми копіюємо щодо осі.

Для наочного відображення намальованого вектору заходимо в растровий шар на панелі інструментів *Растр*. На панелі інструментів *Редагування векторів* обираємо кнопку *Дзеркально Відобразити Вектору*. В параметрах відображення вектору встановлюємо галочку *Зберегти вихідні вектору* і тиснемо посилання *Справа*. Вийде об'єкт, зображений на малюнку:

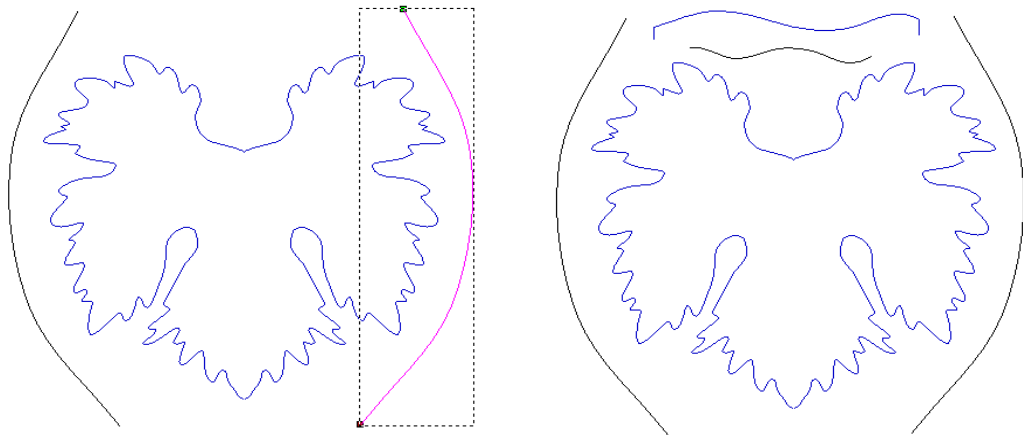

Якщо отриманий малюнок виходить за межі ескізу – його можна масштабувати, задавши відсоток масштабу від вихідного, наприклад в 80%.

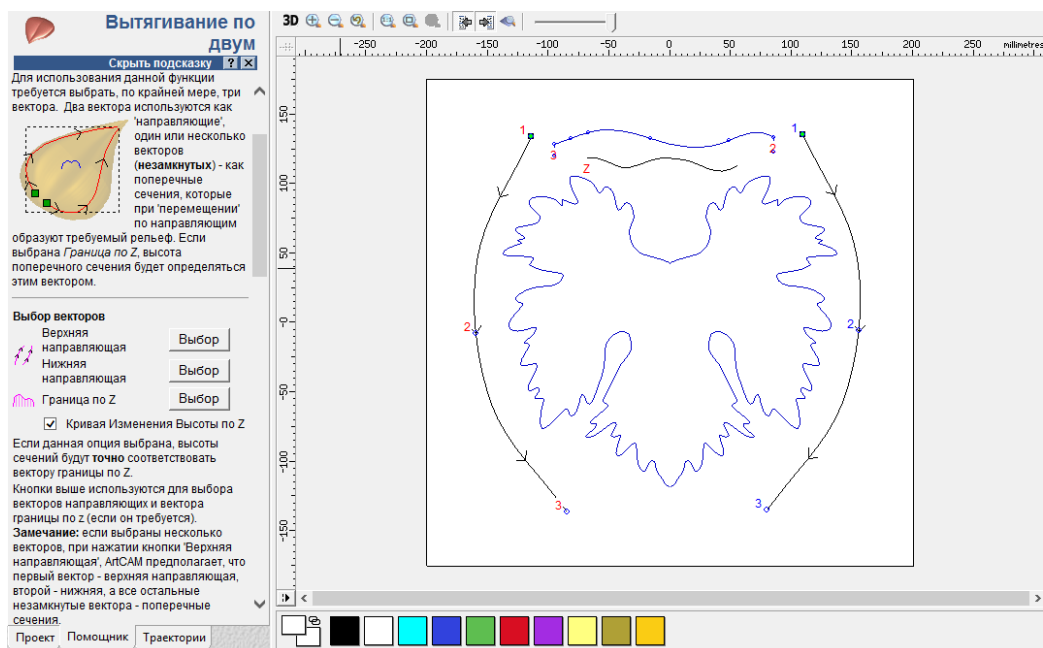
7. Далі будемо використовувати функцію *Витягування по двох напрямних* на вкладці *Операції з рельєфом*. Для цього потрібно намалювати допоміжні вектору по краях намальованого контуру. Зліва, малюємо обмежуючий вектор використовуючи знайомий функціонал – *По лінія*. Скругляємо точки вектору, з правого боку копіюємо, використовуючи кнопку *Дзеркально Відобразити Вектору*. (див. рис.)

Також, малюємо профіль, який буде витягатися. Відобразимо вектор зверху контуру, він буде відповідати за витягування в поперечному перерізі, нижня крива - за поздовжнє витягування контуру.

9. Обираємо функцію *Витягування по двох напрямних* і в параметрах бічні криві будуть служити – *Верхніми напрямними*; верхня крива – *Перетином*, в нижня крива *Границею по Z*. Також встановлюємо галочку на *Крива зміни висоти Z* (Див. рисунок).

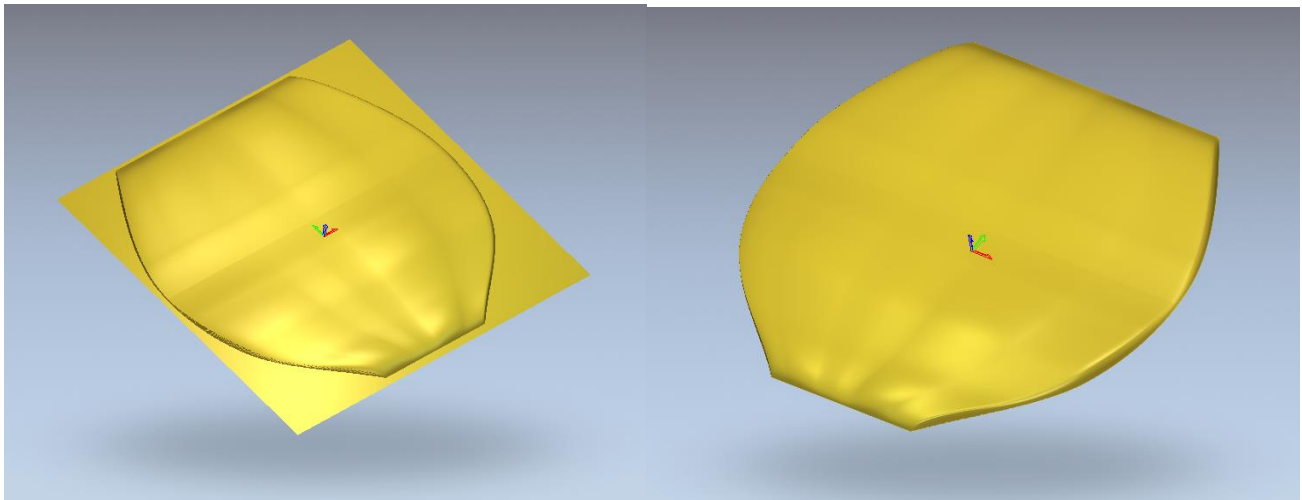
Тиснемо *Обчислити*.

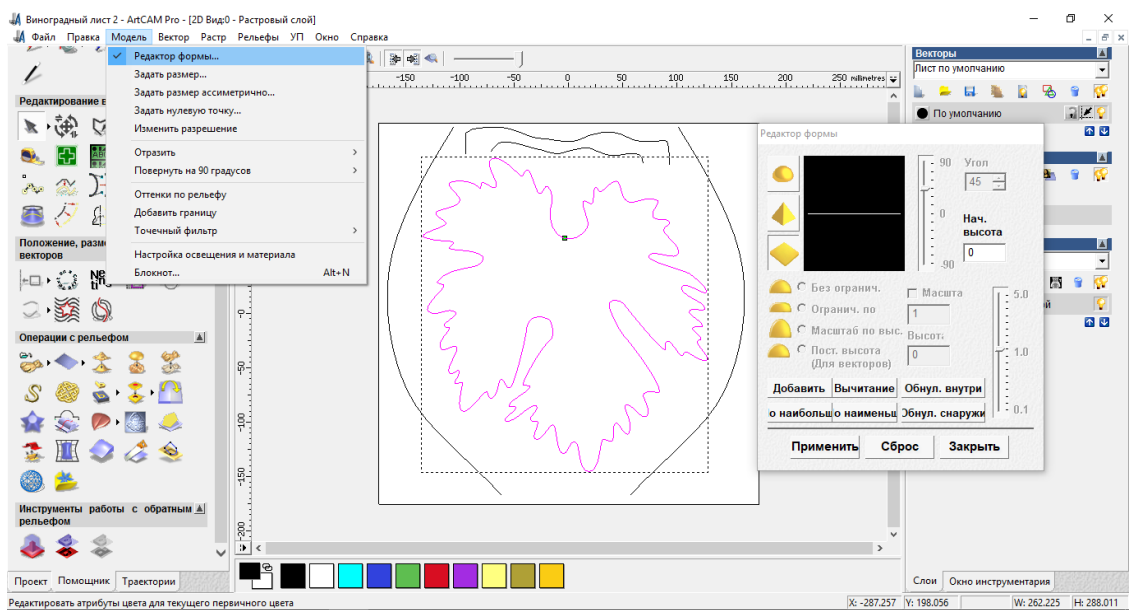
10. Переходимо на вкладку 3D і дивимося результат. Отримуємо примітивний малюнок рельєфу на площині. Відображення площини, для зручності, можна відключити на верхній панелі інструментів, кнопка – *Відобразити нульову площину*.

Не забуваємо періодично зберігати свій проект!

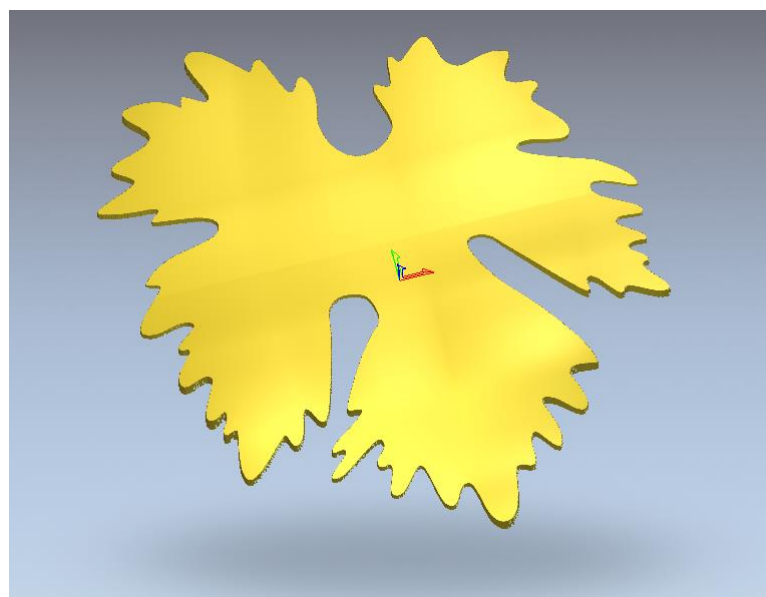

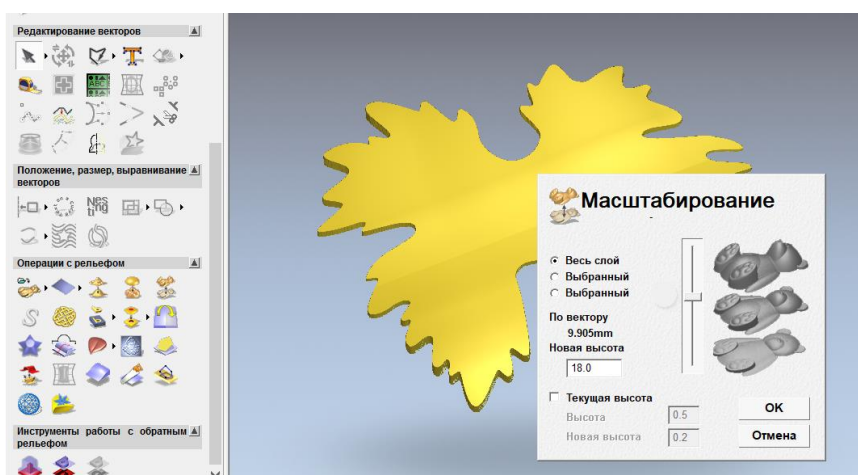
11. Обрізаємо зайвий матеріал, попередньо вибравши контур листа. Тиснемо *Обнулити зовні*. Ок. (всі параметри вікна *Редактор форми* повинні бути не активні!)

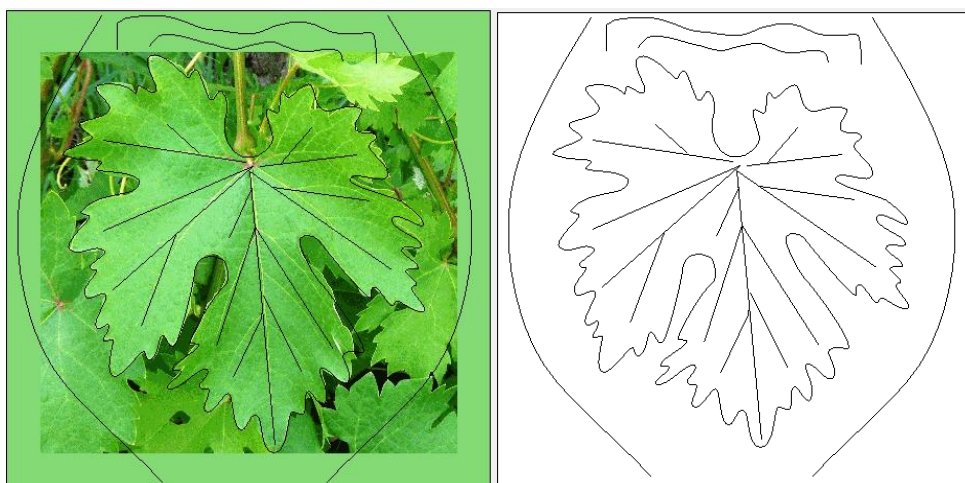
При коректній побудові векторів і вірно заданих налаштуваннях операції *Витягування по двох напрямних* повинна вийти наступна картинка:

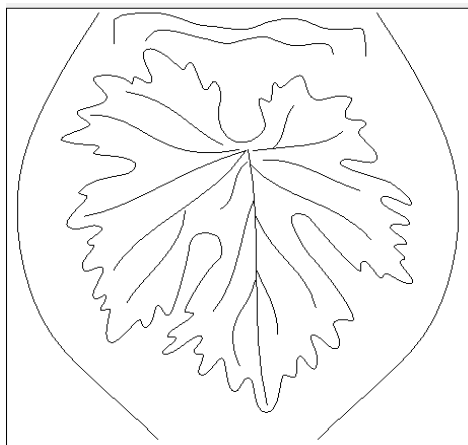
Висоту рельєфу листа можна збільшити натиснувши на відповідну кнопку *Масштабування рельєфу* на панелі *Операції з рельєфом*. Наприклад, збільшимо висоту рельєфу до 20 мм.

12. Далі виконаємо тиснення прожилок на виноградному листі, надавши реалістичності і красу реальної форми. Скористаємося вже знайомим нам функціоналом програми *Створити полінію* на вкладці *Редагування векторів*. Малюємо лінії прожилок за формою листа, при цьому не обов'язково дотримуватися абсолютної точності позиціонування точок мальованого вектору. Вийде спочатку так:

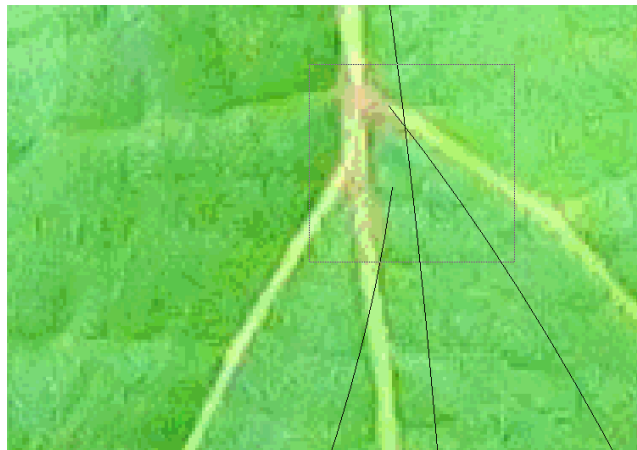

Далі наводимо все в плавний вигляд, згладжуючи вектору. Прямі відрізки перетворюємо в *Криві Безьє*, натиснувши правою кнопкою миші на відріжку, в режимі редагування точок. Має вийти так:

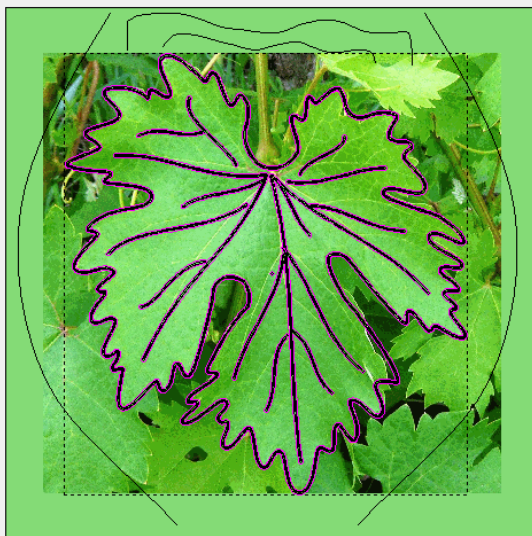

Не забуваємо періодично зберігати свій проєкт!

13. Далі створюємо увігнутість прожилок як це виконано на виноградному листі. Перед зміщенням векторів перевіряємо самоперетин векторів (прожилок) на аркуші. Обрізаємо (усікаємо) перетину інструментом *обрізати вектор до перетину*. Також перевіряємо лист з векторами на наявність різних артефактів, зайвих точок, шматки відрізаних векторів та інше, які обов'язково потрібно видалити.

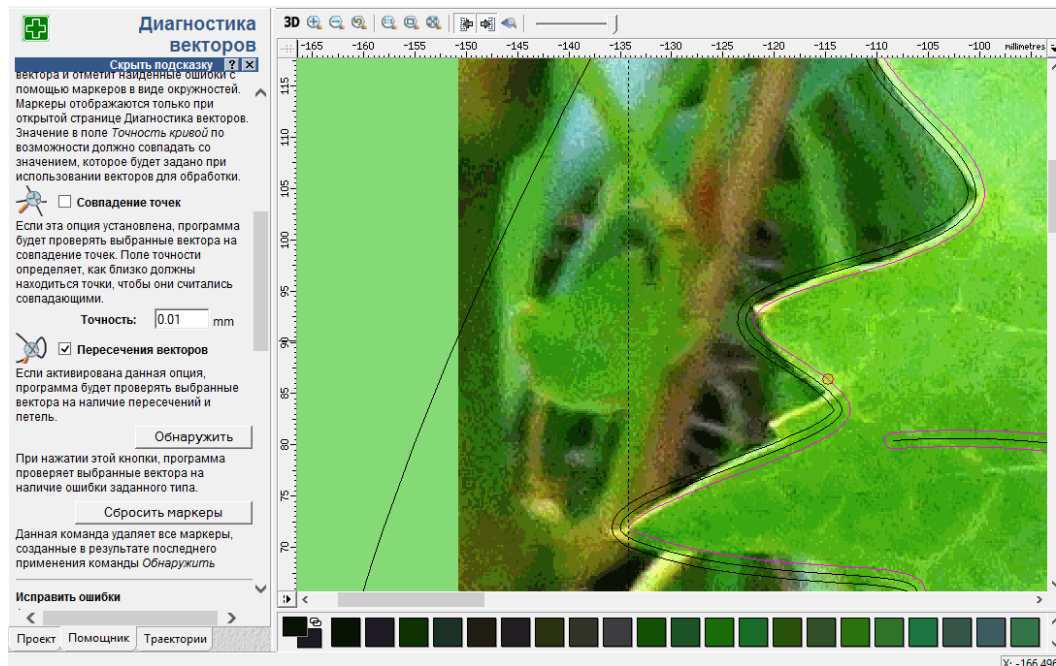

Для зміщення векторів, рамкою вибираємо весь контур листа з прожилками і зміщуємо вектору в обидві сторони, кнопка *Змістити вектору* на вкладці *Редагування векторів*. Величина зміщення буде залежати від масштабу, в якому малюєте, наприклад встановимо 0,8; зміщення кутів, за замовчуванням залишаємо *округленими*, вихідні вектору можна видалити. Тиснемо *Зміщуємо*. Повинна вийти наступна картинка:

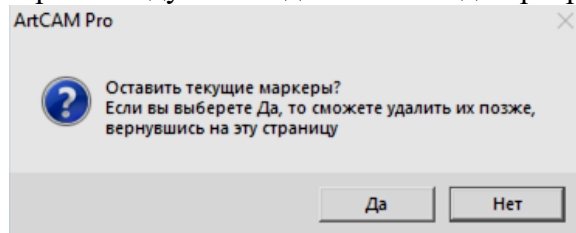

Після створення зсуву - виключаємо зовнішній контур, затиснувши на клавіатурі Shift і вибравши його кліком мишки, він нам буде заважати.

Після процедури усунення можливі самоперетин векторів. Для лікування проблеми скористаємося доктором програми ArtCAM - *Діагностика та усунення помилок*. Вибравши цей інструмент можливо **частково** виправити проблеми самоперетинів. Проблемні області доктор виділяє червоними колами. (див. рис.) Точність кривої достатня в межах 0,01 мм.

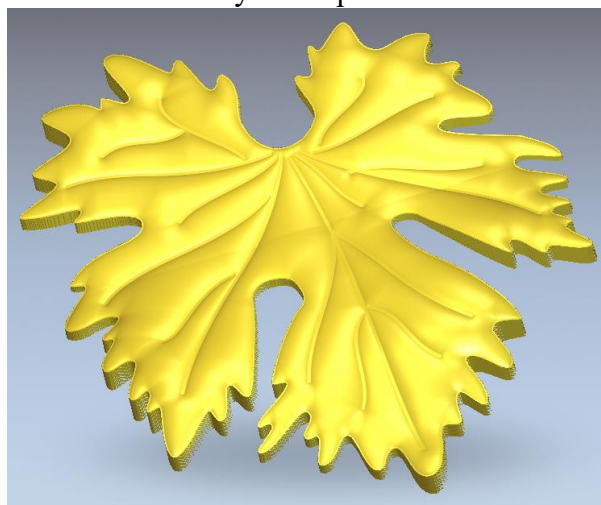

Після процедури лікування рекомендується відмовитися від маркерів на аркуші.

14. Додатково, для вирішення питання некоректних векторів після зсуву, можна скористатися кнопкою *Згладити вектору* (у новіших версіях – *Вписати сплайни*) з точністю - 0,02, із зазначенням - *Ігнорування прямолінійних ділянок*. Цей крок гарантує точну вимальовування контурів по краях.

15. Тепер можливо додати ввігнуті / опуклі форми прожилок з *Редактора форм*. На даному етапі кожен користувач призначає індивідуальний варіант форми опуклості або ввігнутості поверхонь. Наприклад, кут встановимо 60° , масштабувати по висоті - 4 мм. Натискаємо кнопку - *Додати*. Розрахунок траєкторії може тривати від 30 сек. до однієї хвилини. При коректному побудові повинна вийти наступна картинка:

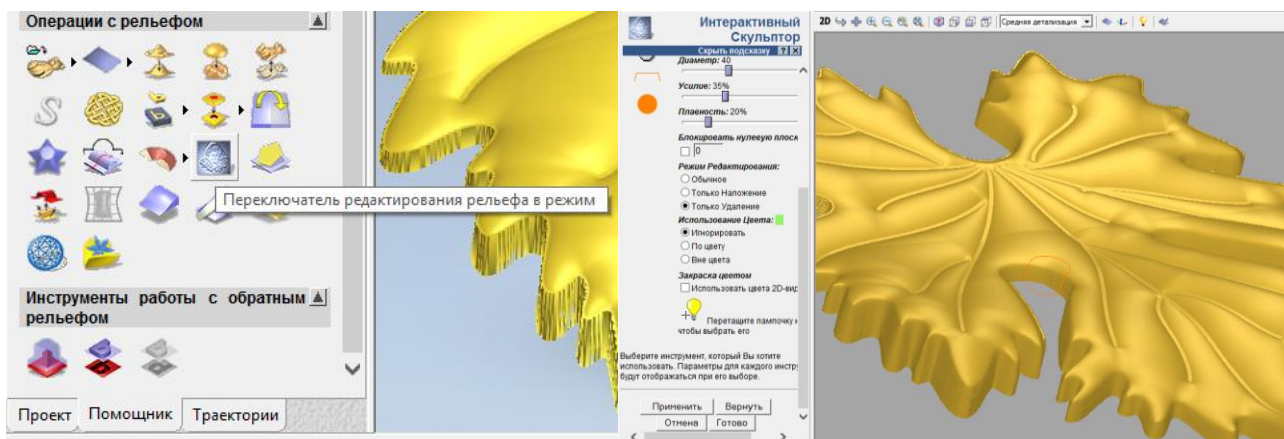
Не забуваємо періодично зберігати свій проект!

Результат ввігнутості прожилок у цьому виконанні вийшов за рахунок підняття поверхонь навколо них, а не ввігнутості, безпосередньо, прожилок.

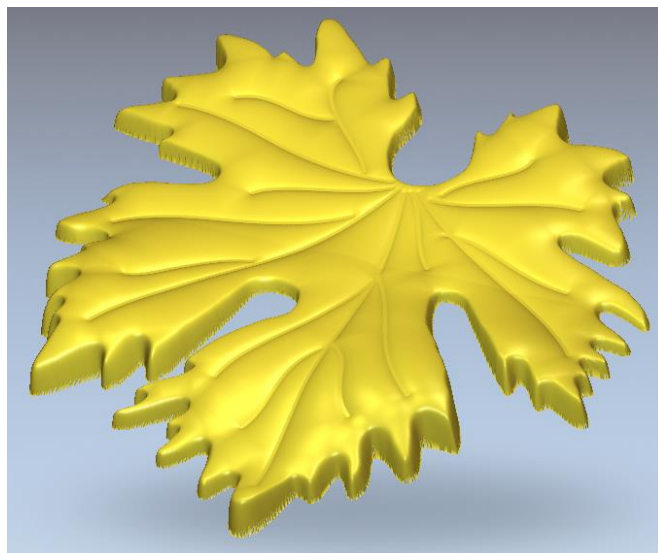
16. Для естетичної складової можна округляти контур тривимірної моделі листа по краях. Тобто, щоб у листа була прямовисна стінка, а стінка невеликим ухилом.

Також для роботи з формами створеного рельєфу можливо скористатися *Інтерактивним скульптором* на панелі *Операції з рельєфом*. В параметрах команди збільшуємо діаметр, наприклад до 40-50, зусилля 20-30%, плавність - 20 і ставимо галочку - *Тільки видалення*. Далі, з затиснутою кнопкою мишки, курсором проводимо краєм моделі і згладжуємо кути. (Див.рис.)

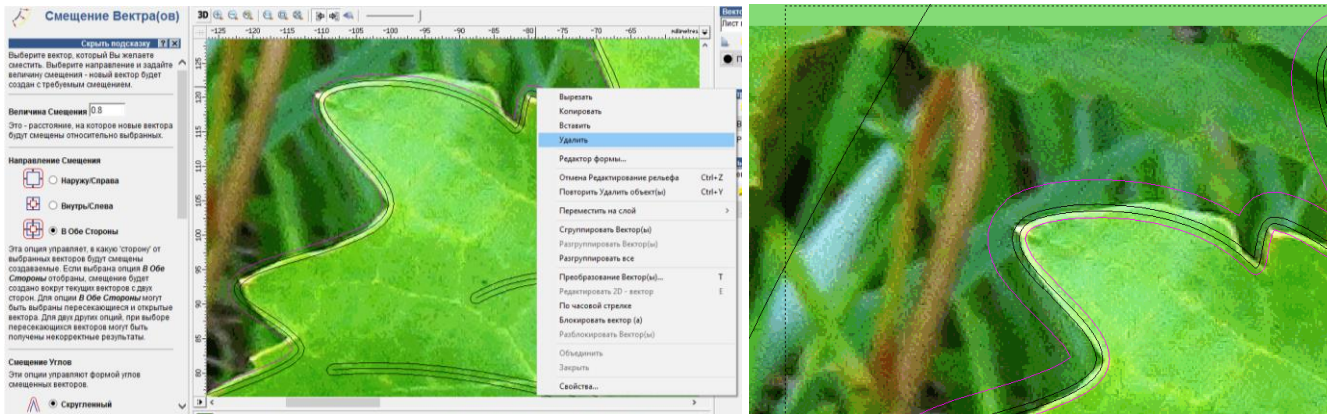
ПРИМІТКА! Під час згладжування країв в режимі *Інтерактивного скульптора*, в ArtCAM 2008 доступні тільки ті краї які повернені до вас. Решта краю можна обробити повернувши інший сторо модель і знову вибрати функцію *Інтерактивний скульптор*.

Остаточний вигляд згладженої моделі матиме вигляд:

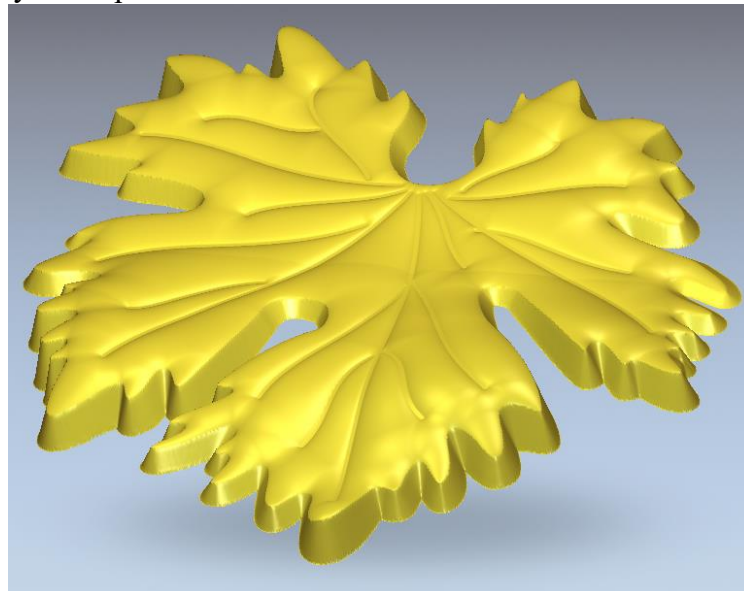
17. Більш цікавий підхід до обробки стрімких граней рельєфу можна представити таким чином.

У вкладці 2D видаляємо крайній зміщений конкур аркуша, беремо вихідний контур і його зміщуємо на 3 мм в обидва боки. Напрямок зсуву - *Назовні / Праворуч*, зміщення кутів - *Загострений*.

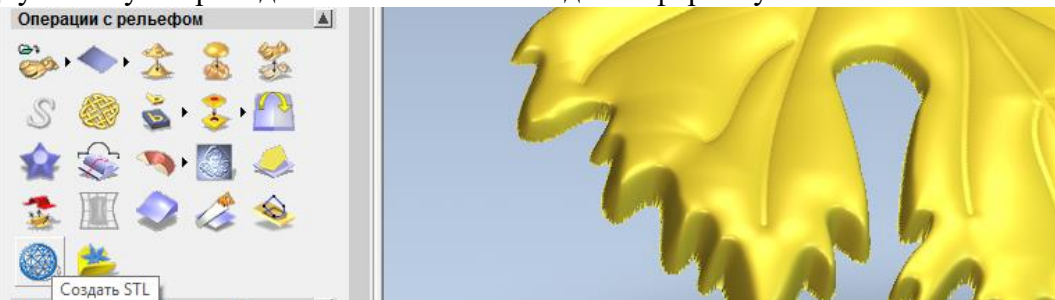
Далі використовуємо функцію *Гладке стикування* на панелі *Операції з рельєфом*. Вибираємо зміщений вектор (на 3 мм) і вектор, яким ми обрізали контур листочка. В параметрах вказуємо *лінійно*, встановлюємо галочку *2-й вектор (На рельєфі)*, встановлюємо *Усередині вектору (Заповнити всередині вектору - галку прибираємо)*.

Повинна вийти наступна картинка з косими стінками:

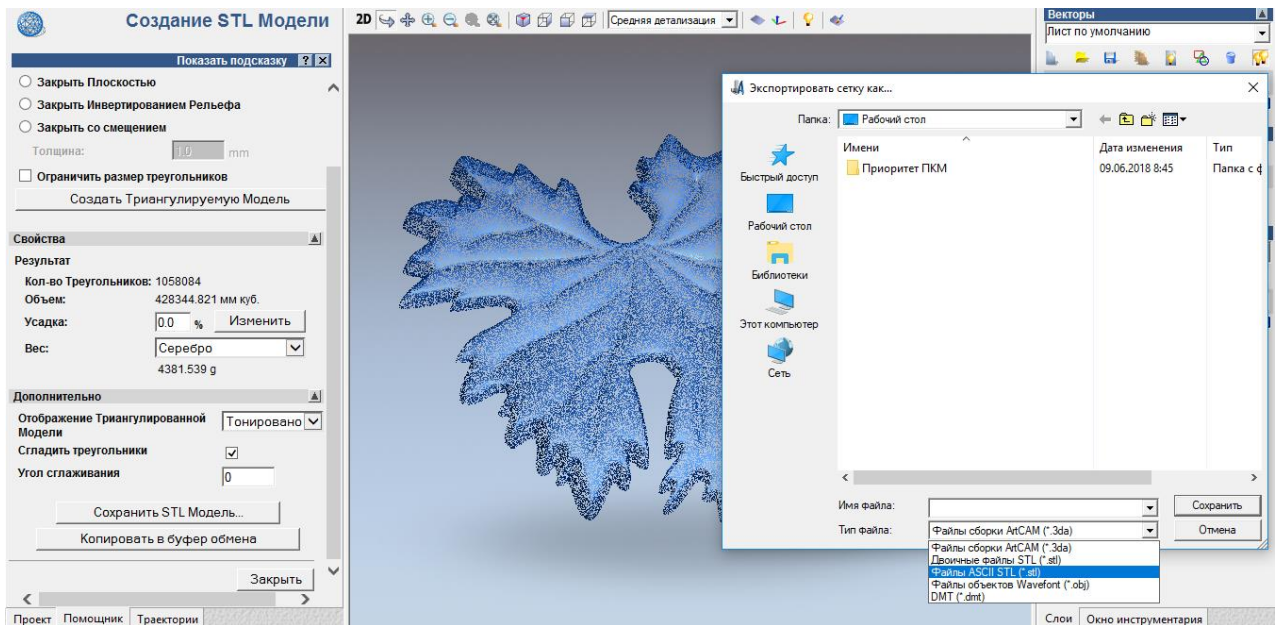
Моделювання рельєфу виноградного листа вважається закінченою. Далі, за потребою модель можливо зберегти у форматі * STL, тобто в форматі «*Хмари точок*».

18. Для збереження моделі в форматі * STL, на панелі *Операції з рельєфом* тиснемо відповідну кнопку і переходимо в настоянки вихідного формату.

В параметрах тріангуляції вказуємо необхідну точність поверхонь. За замовчуванням встановлено 0,01 мм - цього цілком достатньо. Створюємо модель. Далі зберігаємо модель вказавши вихідний параметр файлу *Файли ASCII Stl (* .stl)*. Готово.

Зі збереженої моделлю (STL), також має назву як «Полігональна сітка» можна також працювати в інших САМ-системах, наприклад Feature CAM і Power Mill.

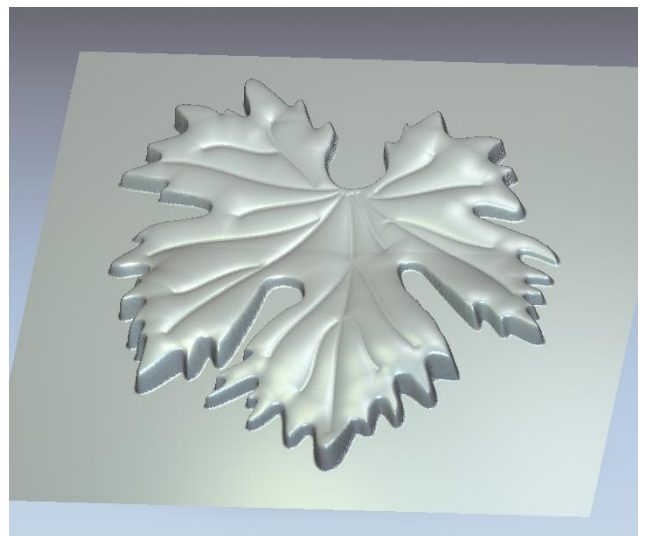
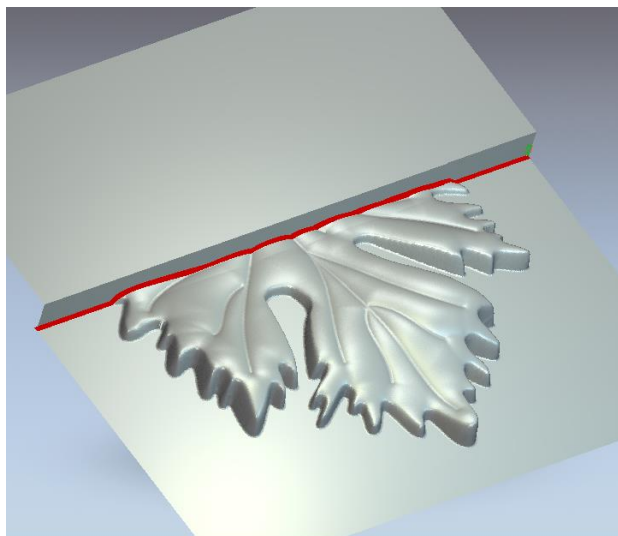
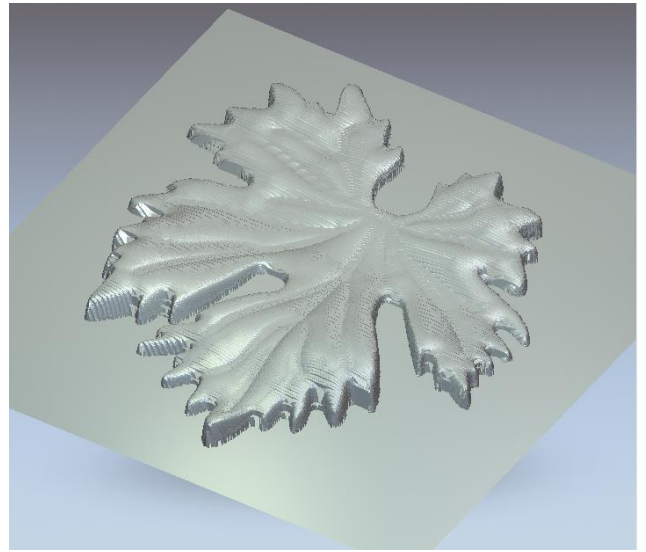
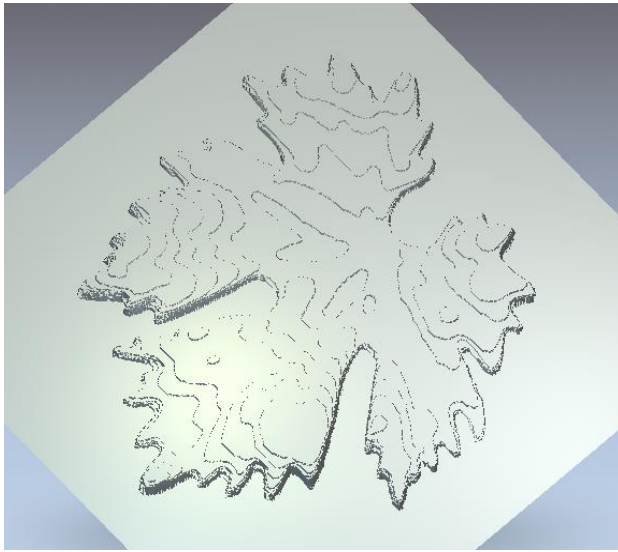
ПРИМІТКА! Є певні обмеження при роботі з форматом. * Stl у САМ-системах. Наприклад, неможливість редагувати об'єкт, тільки перегляд і динамічний розтин. Деякі САМ-системи також не завжди здатні виконувати обробку такого типу моделі. Нерідко формати типу «Хмара точок» необхідно описувати вручну «поверхнями сітками», зшивати і перетворювати в редагується тіло. З таким завданням справляється програма Autodesk PowerShape.

На даному етапі перша частина методичного посібника закінчена.

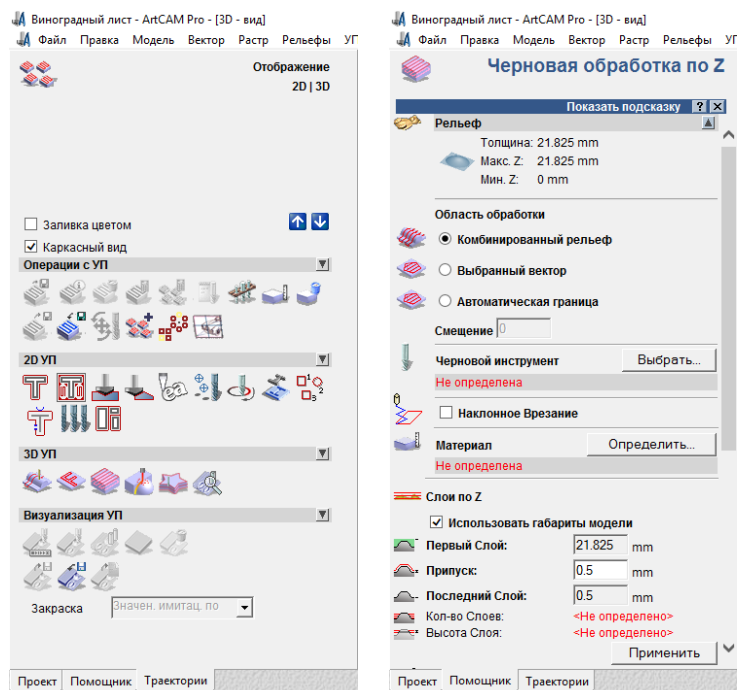
Не забуваємо періодично зберігати свій проект!

ЧАСТИНА II

«Фрезерна обробка тривимірної моделі виноградного листа у програмі ArtCAM»

1. Для виконання будь-якого проекту по механічній обробці в ArtCAM, потрібно перейти на вкладку *Траєкторії / 3D УП / Чорнова обробка по Z*.

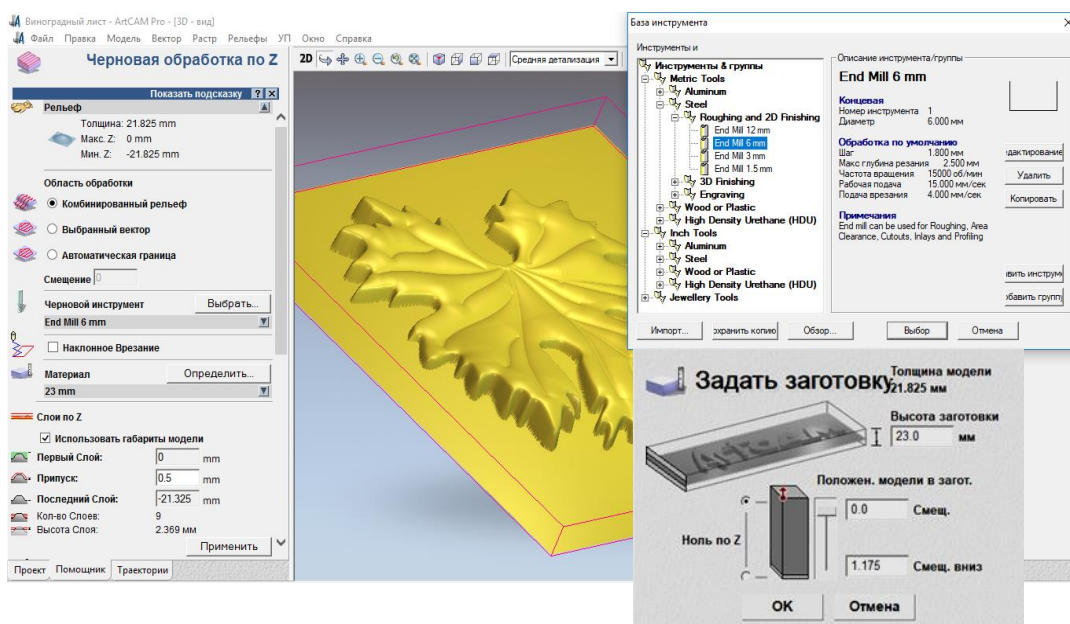

ПРИМІТКА! Звертаємо увагу на параметри рельєфу моделі. У нашому випадку значення товщини 21,825 мм. Врахуємо цей розмір при створенні висоти заготовки для фрезерування рельєфу.

2. У параметрах чорновий стратегії обробки призначаємо *Область обробки, Ріжучий інструмент, Матеріал заготовки*.

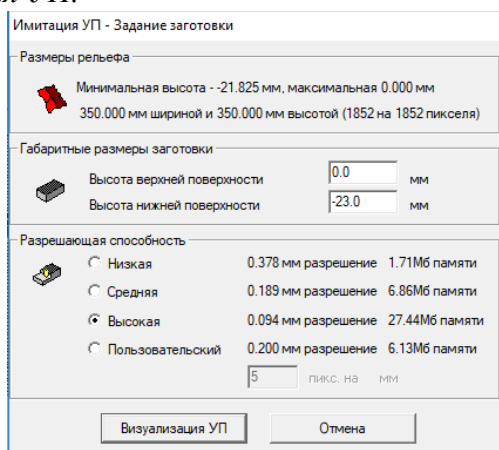
Наприклад:

Комбінований рельєф, фреза End Mill 6 mm, товщина заготовки 23 мм, зміщення вниз 1,175 мм. Нуль по Z - точка вгорі. Параметр *Шар по Z* залишаємо без змін, система сама визначить і розрахує необхідну величину припуску і кількість проходів. *Висоту безпеки по Z* рекомендується вказувати від 5-10 мм, точка повернення в цьому ж діапазоні. Стратегія обробки - *Растр*, кут - 0, прохід за профілем - *немає*.

Не забуваємо періодично зберігати свій проект!

3. Після призначення необхідних параметрів стратегії і розрахунку УП, процес обробки виробу можна візуалізувати в робочій області програми ArtCAM, натиснувши відповідну кнопку на панелі *Візуалізація УП*.

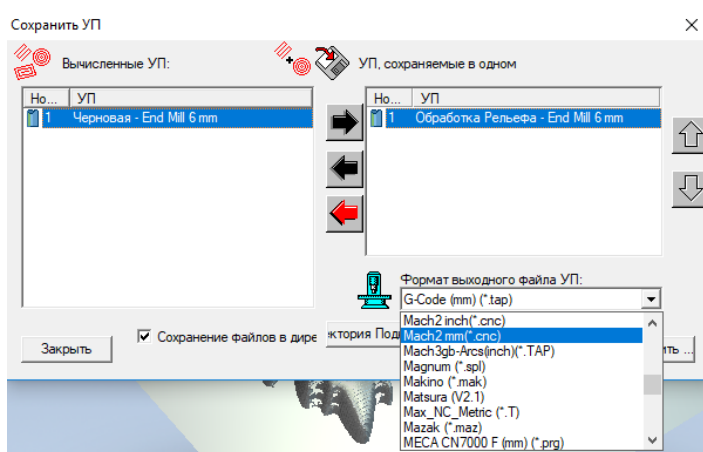
Чорновий варіант фігури після чорної обробки фрезою 6 мм прийме наступний вигляд:

4. Далі потрібно скористатися напівчистою стратегією *Обробка рельєфу*. Дана операція більш наочно і детально відмалює рельєф нашого виноградного листа. Фрезу (6 мм) і параметри режимів можна ставити такі як і в попередній стратегії - *Чорнова по Z*. Після 2-3 хвилин розрахунку вийде наступний результат:

5. Зберігаємо УП натиснувши відповідну кнопку на панелі *Операції з УП*. Міняємо формат вивідного файлу, за замовчуванням *2D HPGL (. * Plt)*, на *G-Code (mm) (*.tap)*, чи *Mach2 mm (*.cnc)*. Вкажете директорію збереження, надайте ім'я файлу, наприклад, *list_chernovaya - freza 6mm*. Тиснемо зберегти.

Збережено формат файлу УП, наприклад * .cnc, можливо відкрити в будь-якому текстовому редакторі на ПК, наприклад у блокноті. Структура файлу УП матиме такий вигляд:

```
list_chernovaya - freza 6mm.cnc — Блокнот
Файл  Правка  Формат  Вид  Справка
%
G90
G49
M3 S15000
G0 X-174.999 Y-174.999 Z5.000
G1 Z-21.825 F240
G1 X-174.810 F900
X174.999
Y-174.820
Y-173.204
X174.810
X-174.999
Y-173.025
Y-171.409
X-174.810
X174.999
Y-171.230
```

6. Далі призначимо чистову операцію, а з нею і радіусу фрезу меншого діаметру. Даний тип фрези забезпечить нам більш точну і якісну обробку матеріалу, вибравши решту матеріалу заготовки після чорнової фрези.

Вибираємо вже відому функцію *Обробка рельєфу*, тільки на цей раз застосуємо чистову фрезу 3 мм з радіусом заокруглення кромки 1 мм. Можливо, система повторно

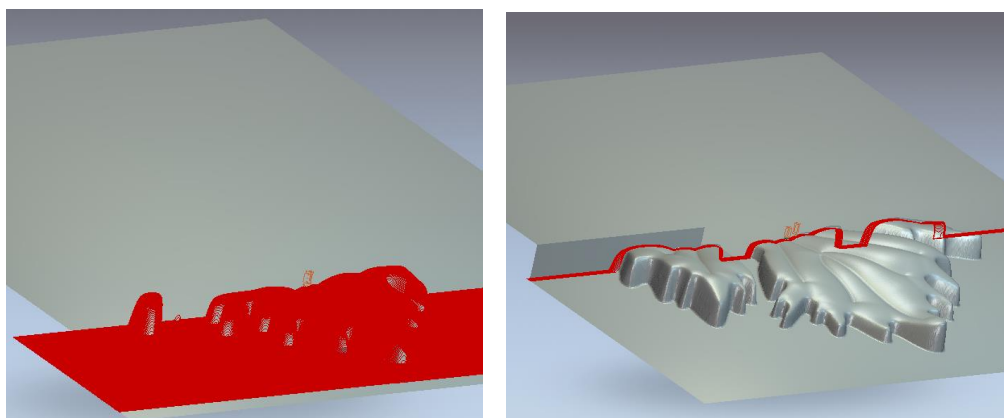

вимагатиме від вас визначити *Матеріал* і висоту заготівки. Необхідно підтвердити висоту, в нашому випадку 23 мм.

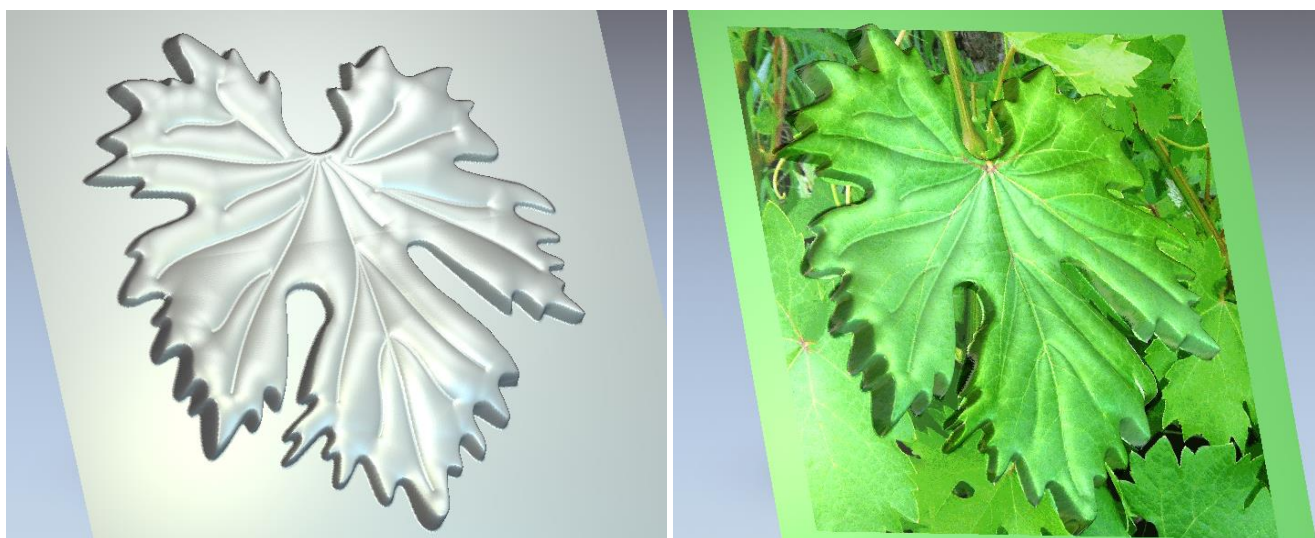
ПРИМІТКА! При фрезеруванні досить великих глибин різання 20 мм і вище, необхідно застосовувати кілька фрез різного діаметру (від великої до дрібної з округленими крайками). Це робиться для того, щоб зменшити навантаження на шпиндель і саму фрезу при глибокому різі; уникнути швидкого зносу профілю фрези та зокрема несправності, і важливий параметр, отримати необхідну якість поверхні виробу, за рахунок опрацювання гострих кутів і важкодоступних крайок на деталі в процесі механічної обробки на верстаті з ЧПУ.

Не забуваємо періодично зберігати свій проект!

Проміжний результат візуалізації фрезерування листа показаний нижче:

7. Остаточний варіант чистового фрезерування рельєфу моделі листа зображено нижче на малюнку:

8. Зберігаємо УП чистової фрезерної обробки повторивши кроки пункту 5. Вказуємо потрібний каталог і вказуємо ім'я файлу *list_chisrnovaya - freza 3_mm*.

На даному етапі друга частина методичного посібника закінчена. Зберігаємо проект.

ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ

1. ArtCAM2010. Руководство пользователя. Выпуск: SP2 (build 423)
Выпущено: 05/05/2010. Delcam plc.

2. Ф.В. Медведев, И.В. Нагаев. Автоматизированное проектирование и производство деталей сложной геометрии на базе программного комплекса Power Solution: Учеб. пособие / Под общей ред. А.Г. Громашева. – Иркутск: Изд-во ИрГТУ, 2005 – 167 с.

3. Пестрецов С.И. Компьютерное моделирование и оптимизация процессов резания: Учебное пособие для студентов, обучающихся по специальности 151001 и магистерским программам 150400. 150900 всех форм обучения / С.И. ПЕСТРЕЦОВ; Тамбовский государственный технический университет. – Тамбов: ТГТУ, 2009. – 71 с.

4. Черепашков А.А. Компьютерные технологии, моделирование и автоматизированные системы в машиностроении: учеб. для студ. высш. учеб. заведений / А.А. Черепашков, Н.В. Носов. – Волгоград: Издательский Дом «Ин-Фолио», 2009. – 640 с.

5. Петраков Ю.В. Автоматичне управління процесами обробки матеріалів різанням: Навчальний посібник / Ю.В. Петраков – Київ : УкрНДІАТ, 2003. – 383 с.

6. Иванов, А. А. Автоматизация технологических процессов и производств: учеб. пособие / А.А. Иванов. - Н. Новгород: НГТУ, 2009. - 204 с.

Навчальне видання

Дербаба Віталій Анатолійович
Пацера Сергій Тихонович
Проців Володимир Васильович

Металоброблювальні верстати з ЧПК

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИКОНАННЯ ЛАБОРАТОРНИХ РОБІТ
ЗА ТЕМОЮ «АВТОМАТИЗОВАНЕ ПРОЕКТУВАННЯ МОДЕЛЕЙ
ТА ПРОГРАМУВАННЯ ТОКАРНО-ФРЕЗЕРНИХ ОПЕРАЦІЙ
НА ВЕРСТАТАХ З ЧПК»**

для студентів спеціальностей
132 «Матеріалознавство» та 131 «Прикладна механіка»

Редактор О.Н. Ільченко

Видано
у Національному технічному університеті «Дніпровська політехніка»
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру ДК № 1842 від 11.06.2004
49005, м. Дніпро, просп. Дмитра Яворницького, 19